

SOBRE *HIRUNDO DAURICA* LINN. 1771 I ALTRES ESPÈCIES MERIDIONALS INTERPRETADES COM INDICADORES EN EL PIRINEU DE L'ALT EMPORDÀ

L'oreneta cua-rogenca (*Hirundo rustica*, Linn 1771) és un ocell d'origen africà que s'estén per l'Europa meridional bo i aprofitant dos caps de pont, Marroc i el litoral mediterrani per una banda i la Península dels Balcans per l'altra, contactant aquestes vies al nivell del sud de França (J. MALUQUER, 1973). Aquest model de distribució, d'altra banda, molt general, és assimilable a d'altres espècies, com són *Coracias garrulus* Linn, 1758 i *Falco naumanni* Fleisch, 1818. Dues espècies més, *Oenanthe leucura* (Gmelin), 1789 i *Galerida theklae* (Brehm), 1857, són de caire marcadament meridional, però de difusió més limitada al Mediterrani occidental. Les cinc espècies referides coincideixen, doncs, en què gaudeixen d'un model de distribució caracteritzat i meridional. Una de les manifestacions biogeogràfiques seria definir una zona que, tot i que és de transició o confluència entre dos corrents poblacionals, bé com a límit septentrional de les seves àrees de distribució, se situa aproximadament en el sud-est de França, contactant amb els últims contraforts del Pirineu axial quan s'enfonsa a la Mediterrània.

Naturalment, existeixen altres espècies d'ocells que presenten una situació més o menys similar, però a la comarca de l'Alt Empordà estudiada per nosaltres, aquestes no serien tan indicadores com les cinc abans esmentades. Això s'ha interpretat amb una òptica local puix que quan comentem el paper de les esmentades espècies com a bones indicadores, ho fem atenent-nos a les espècies molt rares a Catalunya (no tant ja cap el llevant i el sud de la Península) i tenint en compte el fet que en coincidir com a reproductores habituals, i més o menys abundants, en l'Alt Empordà, resultaria com a mínim força significatiu.

Hirundo daurica, espècie de tipus biogeogràfic indo-africà, té establerta una colònia important en una intrincada vall, no gaire lluny de St. Pere de Roca, que ha estat objecte de l'interès de l'autor des que fou observada per primera vegada a l'estiu de 1977. Durant l'estiu de 1980 se'n varen poder comptar fins a 200 exemplars concentrats a la zona tot formant les característiques concentracions capvesprals (POLLs in MALUQUER 1981). Per més que altres autors parlin de l'expansió de l'espècie a la comarca (SARGATAL i LLINÀS, 1978) l'autor de la present considera a més a més la intensificació i l'augment de les prospeccions de camp com a un factor que en ocasions aporta interessants sorpreses. Seria positiu aprofundir l'estudi dels efectes a mig termini dels incendis forestals sobre la producció de l'aeroplacton i consegüentment sobre l'alimentació i possibilitats de les poblacions d'*Hirundo daurica*; aparentment s'intueix una correlació positiva. A curt termini (incendis durant l'època de cria) l'efecte negatiu és tanmateix indiscutible i, a llarg termini, l'aridització progressiva del terreny invita a especular, especialment per a una espècie que sembla colonitzar la comarca des d'Àfrica.

El gaig blau (*Coracias garrulus*), de distribució euro-turquestana, nidifica en aquestes contrades per bé que en nombre escàs i de manera inestable en diversos punts de la serra de Valmeta, sovint a les zones on l'olivar rebrota de les cremades sofertes temps enrera pels incendis. Cap el sud sembla ésser nidificant freqüent a les planes de les desembocadures del Fluvià del Ter (SARGATAL i LLINÀS, 1978).

El Xoriguer petit (*Falco naumanni*), de distribució turquestano-mediterrània, esdevindria més abundós de no rebre una acció destructiva directa per part de l'home, que es tradueix en un arraconament a petites colònies (en total potser una dotzena de parelles) en el conjunt del Cap de Creus, tot i que no ens sobtarien nous intents de nidificació, puix que l'absència de l'espècie cap a l'interior no sembla en absolut irreversible. No obstant això, cal recordar que l'espècie sembla estar en regressió pel que fa al conjunt peninsular (NOVAL, 1976). La imatge paisatgística del Cap de Creus, ve caracteritzada ja d'anys enrera per una alteració de la coberta forestal molt agreujada, fruit d'incendis, i estessades, provocades i realitzades per pastors i pescadors i monjos respectivament.

La Merla de cua blanca (*Oenanthe leucura*) i la Cogullada fosca (*Galerida theklae*), incloses ambdues en la tipologia d'espècies de distribució mediterrània, són dues espècies habituals i característiques de la perifèria muntanyosa de la fosa ampurdanesa; el primer d'aquests ocells és més abundant en el litoral immediat, preferentment a les zones rocoses. Ambdues caracteritzen amb llur presència el domini de la garriga i la brolla (en perjudici de la vegetació potencial arbòrea), i són més abundants.

En definitiva no sembla massa arriscat associar aquestes cinc espècies dins un grup o tipus de caracterització ambiental que podríem anomenar com *grup Hirundo daurica*, car aquesta espècie és la més destacada del grup; totes aquestes espècies gaudeixen d'una àrea de distribució similar, si més no en la Mediterrània occidental i són espècies rares o molt escasses a Catalunya, però no pas en un sector dels Pirineus de l'Alt Empordà, on són relativament freqüents.

Les condicions del medi ocupat pel grup són representatives d'un ecosistema mediterrani molt alterat, (per l'efecte històric dels incendis i les tales), i que es manifestaria, per donar un exemple, en el cas dels líquens. Efectivament, en els líquens es palesa un aiguabarreig d'espècies de muntanya amb espècies meridionals (R. FOLCH, *et al.* 1976). Aquesta diversificació tipifica també als grups faunístics i es fa especialment evident en l'ornitofauna. En conseqüència, cabria suposar que el lamentable efecte dels incendis, redundaria, almenys a curt termini, en una diversificació de les possibilitats, ja que per altra banda el sistema tendeix a recuperar-se. En aus, l'esmentada diversificació implica la presència d'unes espècies típicament montanes, juntament amb d'altres típicament meridionals (evidentment referint-nos a les nostres latituds), i d'entre aquestes darreres s'han destacat per la seva raresa a Catalunya les que aquí es tracten i que englobem en el *grup Hirundo daurica*.

La mobilitat de les aus permet una acceleració dels processos de colonització des de zones properes, i en conseqüència, semblen més comprensibles cert fenòmens de distribució geogràfica fragmentada; ens mereix especial atenció al respecte els casos d'espècies molt caracteritzades biogeogràficament, que en definitiva seran les més indicadores. La regressió dels ecosistemes terrestres es palesa en expansions i retro-accions de les àrees de les espècies (MARGALEF, 1974), de manera que en el nucli geogràfic estudiat, l'aïllament de les espècies meridionals sembla disminuir en funció de l'aridització de les zones limitants, mentre que per a les espècies de muntanya s'intueix un procés invers.

MANUEL POLLS i PELAZ

Cr. Rosselló, 288 - 4ar., 3a. - BARCELONA-37